

Оксана Шологон, студентка 1 курсу ОР «Магістр»

педагогічного факультету

Ірина Гуменюк, кандидат філологічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ПОНЯТІЙНА БАЗА ПРОБЛЕМИ

Постановка проблеми. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій упродовж останніх двох десятиліть вніс у педагогічну теорію і практику якісно нові проблеми, вирішення яких стало необхідністю. Віртуалізація простору дитинства зумовлює нову якість процесів виховання і соціалізації дітей, у яких постійно підвищується значення інформаційно-комунікаційних технологій, віртуальних контактів, мас-медіа, що іноді приховують соціальні ризики, негативно впливають на особистісний розвиток дітей, а іноді навіть стають небезпечними для життя і здоров'я.

Кожна людина живе в оточенні інформаційного простору. І для того, щоб отримувати корисну інформацію у цьому просторі, у дітей необхідно формувати інформаційну культуру.

Аналіз досліджень і публікацій. Інформаційну культуру вивчають науковці різних галузей знань: психології, педагогіки, соціології, інформатики тощо. Серед дослідників-педагогів відомі праці С. Процької, Н. Дем'яненко, З. Декунової, А. Лавської, О. Сухомлинської, О. Дубасенюк, О. Микитюк, А. Бойко, В. Шолохович, Н. Ничкало, В. Бобрицької, Л. Хомич, О. Пехоти та ін. Сучасні методики формування інформаційної культури студентів педагогічних ЗВО досліджено в розробках таких методистів-практиків: Н. Назаренко, В. Кухаренко, В. Кравець, Н. Новожилова, Н. Баловсяк, Є. Семенюк та ін. Водночас проблема формування інформаційної культури молодших школярів усе ще залишається актуальною і потребує ґрунтовного вивчення.

Мета статті – аналіз понятійної бази проблеми формування інформаційної культури учнів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Серед дефініцій поняття «інформаційна культура» найбільш цитованими є кілька: – це галузь культури, пов’язана з функціонуванням інформації в суспільстві та формуванням інформаційних якостей особистості; – це рівень генерування, збереження, надання, обробки, передачі, поширення знань у соціальному просторі і часі; – це сукупність інформаційних можливостей, які доступні фахівцям будь-якої галузі в момент розвитку цивілізації.

Визначення цього поняття відбувається за двома аспектами: інформаційна культура в широкому значенні – сукупність принципів і реальних механізмів, що забезпечують позитивну взаємодію культур, їх поєднання в загальний досвід людства; у вузькому значенні – оптимальні способи користування знаками, інформацією і надання їх зацікавленим споживачам для вирішення теоретичних і практичних завдань; розвиток системи освіти, підготовка людини до ефективного використання інформаційних засобів.

У педагогічному дискурсі, на нашу думку, найбільш доречним є трактування інформаційної культури як рівня знань, що дозволяє людині вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційній взаємодії [4, с. 130].

Подане визначення зумовлює необхідність тлумачення понять «інформаційний простір» та «інформаційна взаємодія». Аналіз наукових праць дозволив виокремити кілька аспектів вивчення інформаційного простору: технічний аспект, за яким інформаційний простір є сукупністю інформаційних ресурсів та інфраструктур передання інформації; культурологічний аспект, за яким інформаційний простір – це концептуальний простір, що відображає світосприйняття людей; аспект мас-медіа подає трактування інформаційного простору як поєднання і взаємодію комунікаційних систем та інформаційних потоків.

З погляду гуманітарних наук, інформаційний простір є динамічною сукупністю знань та інформації, що формується і постійно змінюється в процесі еволюції суспільства [1]. Гуманітарне розуміння інформаційного простору передбачає повну відсутність кордонів і приналежності до місця.

«Сукупність інформації, що переміщується в інформаційному просторі через канали комунікації, науковці розглядають як інформаційний потік» [3].

Інформаційна взаємодія – це процес обміну будь-якими видами інформації, який тривалий час існує в суспільстві [2].

Визначені поняття створюють підґрунтя для розгляду сутності інформаційної культури молодших школярів. Навички роботи з інформацією формуються у дітей щодня на уроках, у позаурочній діяльності, під час виконання домашнього завдання та ін. Коли учні початкових класів стикаються з інформаційним середовищем, то часто виникають труднощі, які перешкоджають ефективній роботі, що відображається на навчанні. Сучасні діти щодня отримують різноманітну інформацію, що надходить до них через комп'ютер, телефон, телебачення та інші засоби інформації. Тобто вони володіють значно більшою інформаційною свободою, ніж діти попередніх поколінь. Як правило, така взаємодія залишається безконтрольною з боку дорослих, а самі діти віком 6–10 років не завжди можуть правильно аналізувати і структурувати інформацію через відсутність її критичного сприйняття.

Сучасний інформаційний простір не лише створює нові можливості для розвитку особистості, але й може бути джерелом соціального ризику, негативно впливати на особистісний розвиток дитини, іноді стає небезпечним для їхнього життя, морального й фізичного здоров'я. Таким чином і виникає проблема морального виховання учнів початкових класів, формування у них інформаційної культури. Серед основних проблем взаємодії дітей молодшого шкільного віку з інформаційним простором науковці виокремлюють:

- 1) інформаційну нерозбірливість;

- 2) інформаційне перевантаження;
- 3) відсутність інформаційної безпеки;
- 4) надмірна інформаційна свобода (відсутність нагляду з боку дорослих).

Саме тоді, коли стало зрозуміло, що обсяг інформації, необхідної для забезпечення життєдіяльності сучасної людини, настільки великий, що опрацювати його неможливо, основним показником якісної освіти стала не здатність запам'ятовувати, а вміння знаходити необхідну інформацію. Тобто найважливішим показником якості освіти стала сформованість інформаційної культури особистості.

Висновки. Аналіз понятійної бази піднятої проблеми дав можливість сформулювати дефініцію поняття «інформаційна культура молодших школярів». Це діяльність молодших школярів, головною метою якої є отримання інформації, оволодіння нею за допомогою відповідних умінь і навичок, формування особистісних якостей, які дадуть їм можливість передати отриману й опрацьовану інформацію без шкоди для себе й оточення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубняк К. Інформаційний простір: структура та функціональні параметри. *Держава та регіони. Серія «Соціальні комунікації»*. 2015. № 4(24). С. 21–25.
2. Поняття інформаційної взаємодії. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=48433> (дата звернення: 28.03.2023).
3. Поняття інформаційного простору. Навчальні матеріали онлайн. URL: http://pidruchniki.-com/1350052747708/informatika/ponyattya_-informatsiynogo_prostoru/ (дата звернення: 28.03.2023).
4. Процька С. Формування інформаційної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф.(20

квітня 2011 р.). С. 129–131. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19667828.pdf> (дата звернення: 28.03.2023).